

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

H R V A T S K O J.

Da si zdravo zemni raj,
Zibko mojih sretnih dana!
Da si zdravo rodni kraju,
Ratobornih Frankopana!

Da ste zdravo gorde stiene —
Velebite stane Vila,
S dubravo nakićene!
Da si zdravo zemljo mila,
Junakinjo ratoborna
Neviestico neukorna!

Kad pogledam tvoje luke
S sietim se dietskih igra,
Na grudi mi prodju muko
S bodro mi srce igra
Ali tužno opet zebe . . .
Misli mi se jadno smetu
Kad na krstu nzmim tebe
Kano Hrista razapetu.

Savo, Savo diko naših sada!
Na zovi mi barom jednu stranu,
Gdje veseli Hrvat uobi strada
Nenoseći na srdašcu ranu:

Na Iztoku boravi u mraku
Na Zapadu brani tudje Krune
Na Sieveru barbara u fraku
A na Jugu Rim i Bizanc kune;
U Zagorju pod plastovi ječi,
Na Dunaju pase tudja stada
Na Adriji željan rodne rieči
I tudjincu u naručeje pada;
U Krajini znak sramote nosi
I u tami polunočnoj sanja,
Na Padu ga mač evsonski kosi;
Na Timoku u mečetu klanja:
Svagdje tudjin nigdje nitkog svoga
Al' još nade negubi u Boga
Nit će kome svoje ime kriti
Dok se magle nad Alanom viju,
Dok ga Perun s vedra neba štiti,
Dok mu toke topla prsa kriju,
Dok se skrlet-kabanice šire
Dok je zvuka gromoglasne lire.

Rodna zemljo samohrana Majka,
Mašte moje potopljena šajko
Veleuma izlomljena krila,

Osietise što si negda bila! . . .
Dok ti Bizanc viere nepogazi
A Lacium s Bogom neomrazi . . .
Beč ti čaku na glavu na taknu
I ponosni kalpak s čela maknu.

Ah minuše tvoji stari dani
Djeca tvoja grozne suze lijū
A što tvoji dočekašo bani
Da se iz njih kužno babo smiju?
Ti postade podla čina žrtva
Ranjena si, — ali nisi mrtva,
Dok ti rane ljubav naša cieli
Dok se Hemus u sniegu bieli.

Rodna zemljo koljevko junaka!
Pomeni se tvojih starih dana
Budi opet velika i jaka:
Budi Šparta dok ti gori rana
Rim i Hellas kada demir sjeva
A ja Homer kad se pjesma pjeva!

Danilo Medić.

ŠOKAC ŽETELAC.

Mahni srpom mōbo mila, — Do večeri kasne;
Zorica se pomolila, — Bježe zvezde jasne;
Eto sunca i žostine, — Eto Šokcu sve miline:
Pjesme miloglasne!

Šumica je ušutkana, — Sva priroda sniva;
Posred žege biela dana, — Šokca znoj poliva;
On popieva domorodnu — Pjesmu glasnu i slobodnu
I u njoj uživa!

Žitance je kano zlato, — Predanj polegalo,
Milosrdje obilato — Božje mu ga dalo, —
Da se hrani, Boga moli, — Da uminu rodu boli
Doklan sunce sjalo!

Šokac žanje i šokica, — Cielo društvo žurno
A žitašcem poskočnica — Odjekuje burno;
Mahni srpom, cikni glasom, — Popievaj mi rode časom
Milo, al sigurno!

Dječica jim pobirkuju — Podaleko vlati,
I podnevno zvono čuju — Gospu pozdravljati:
Oče! majko! na kolina, — Hval' mo Otcu na visina'
Za dar obilati!

Kleče čeda, mole čeda — Nevinih srdašca';
A sve Božja majka gleda, — Gleda snad sunašca;
I pri jelu, i pri radu, — Veselit se Šokci zaadu
S veselja čedašca'!

U veselju jedu, piju, — U veselju rade;
U veselju kolo vijū, — I mladci i mlado;
U veselju stari mole, — U veselju djecu volo
Sred vesele nade!

Ljub' se, rode! i veseli — U šokačkoj družbi
Svomu, Šokče! dobro želi — I budi na službi!
Smrt i pakò svud svakomu — Koi je uzrok, rode! tvomu
Razdoru i tužbi!

Večer blaga krilca svija, — Zemlju uspavkava;
Šokačka se pjesma vija — Po poljih, dubrava'
Zvono zvoni, srce lomi, — Šta nam rade naši domi? . . .
Vidmo, Slavko, plava!

Slavka napried, društvo cielo, — I rod za njom cio;
Slavjan pjeva preveselo, — Pjeva danak mio:
Na večeru, pa na sanak — Sretan žetve rodu danak
Vidov osvanio! Blaž.

DOBRO DIETE.

Daj mi majko knjižicu,
Papir, pero, tablicu,
Da se idem učiti,
Kako valja živiti
Starjem dati poštenje,
Naći duši spasenje.

Kad se misa govori,
Dobro diete tuj dvori,
Liepo li ga viditi,
S knjige boga moliti,
Svete pjesme pjevati,
Ne pospana zievati.

Škola uči orati,
Zemlju gnojit', kopati,
A to mi je potreba,
Priskrbit si znat hljeba,
Zato idem svakako,
Učiti se polahko.

Škola malu uz muku,
Korist da je sto struku,
Stoga majko knjižicu,
Dajmi, pero, tablicu,
Jer ti sinak baš voli,
Danas biti u školi.

A. Kuzmiak.

ULOMAK IZ PRIPOVIDKE „ARNE“ ZVANE.

(Napisao Bjerustjerne Bjeruson.)

Zaštane nikoliko trenutakah, pa počme plačući da poji :

„O Gospode, odkupitelju moj, premilostivi, Spasavajme, ako se još mogu spasiti !

U kálu grijah uzgrezo sam slipo, —

Al opet sam izkupljeno čedo Tvoje!“

Gospode, nisam dostojan, da udješ pod krov moj ; ali reci jeditu rič Svomu slugi !“ —

— — — Bacio se na zemlju, sakrio je lice u ruke, pa je grčevito jecao. Dugo je tako ležao, pa onda reče po bibliji, kao što je valjda još prid dvadeset godinah naučio : „ali on odgovoriu reče : ja sam poslan samok izgubljenim ovcam kuće Izaijeve.“ — Ali ona dodje, pade pridanj i govaraše : „gospode, pomoz mi !“ — No on odgovori i reče : nije lipo da čovik uzme kruh od svoje dice, pa da ga baci psom. — Ona mu odgovori : tako je gospode, al ipak, psi jidu mrve, koje padaju sa gospodarovoga stola.“ (Mat. 15. 24.)

Ušutio je, pa je još više plakao tiho i mirno.

Mati se davno probudila, nu nije smila da pogleda gore : ali sada kad je počeo da plače kao izkupljeni, uzpravi se, i gledala ga je.

Nils tek što je primetio to, priviče joj : „zar gledaš, i ti, — ti gadna vištico ? — Htila si valjda da vidiš, kako si me udesila. Da, taki sam sad, baš taki, da !“ — Ustane, a ova se sakrije pod jorgan (pokrivač). „Ne ne, ne sakrivaj se, ja ću već da te nadjem,“ rekne, pa pruži desnu ruku pipajući, i pruživ ju. — „Krič, krič!“ promrmlja ; svučer jorgan a prstom joj upre u vrat.

„Oče,“ poviče Arne.

„O, kako si se Sbrčkala i omršavila. Nije duboko, krič, krič!“ Mati grčevito zgrabi mu ruku obima svojim, ali nije mogla da se otme i smota se kao klupče.

„Oče!“ poviče Arne.

„Tako, sad oživljavaš ? Kako se vije žena ! Zar ne možeš da vičeš da misle ljudi, da te bijem ? Krič ! krič ! — Samo ću zrak da ti oduznem.“

„Oče!“ vikne Arne pa skoči u čošak, u kom je stajala sikira. —

„Prkosiš, nećeš da vičeš ? Pazi se, ja ću ti izbiti prkos ; tako sam nešto voljan ; krič ! krič ! — No, kao da ću skorim da se oprostim vike tvoje !“

„Oče!“ vikne Arne, zavitla sikiru i podje nanj.

Ali otac se digne, jaukne, uhvati se za grudi, padne, protepa : „blagi Bože!“ i sasvim mirno se pruži.

Arne zastane kao ukopan, a malo pomalo izpadne mu sikira. Nije znao gdi je, ili šta je pod njim ? Čekao je, da se soba raspadne i da pojuri jaka svitlost. Tako je stajao, dok nije mati u krevetu teško uzdahnula, vila se i prinijela, kao da hoće da svali sa sebe neki težki teret. Mislio je, da valja da joj pomogne, ali tako mu je bilo, kao da nemože pomoći. Na posliđku se pridigne i vidi gdi se otac pružio na zemlji, a sin stoji pored sikire.

„Pravedni Bože ! šta si učinio ?“ Skoči iz kreveta, prebaci suknju i približi se. Sada mu je bilo, kao da mu se jezik odršio. „Sam je pao.“

„Arne, ja ti nevirujem !“ reče majka polako, kao da kazni : „ali sada neka ti Bog pomogne!“ i ona se baci na lešinu u grudnoj tuzi. A i sin se sada domisli, odbaci sikiru pa klekne. „Tako mi Božje milosti, nisam učinio, već sam htio da učinim ; bilo mi je crno prid očima ; ali on se srušio i od tada sam ovdje stajao.“ Mati ga pogleda i virovala mu je. „To je sam Gospod bio ovdje,“ rekne tiho, podigne se i pogleda na zemlju.

Nils je ležao kao i prije, ukočen, otvorenih očiuh i ustah. Ruke se približile kao da su htile da se skrste, ali to nije bilo. Prvo, što je mati učinila, bilo je, da ih je spojila. — „Pogledajmo ga iz bliže,“ rekne, pa podje k ognjištu, na kom se vatra bila skoro već ugasila.

Arne nije smio da ostane sam, otišao je za njom. Mati mu dade buktinju, pa opet stane pored lešine, priko od nje-ga ; buktinja je bacala svitlost na mrtvo tilo. „Da, sasvim je mrtav,“ rekne mati pa malo zatim opet, „a umro, u zao čas ! mene je strah.“ Arneova ruka drkta je malo, tako, da je ništo vatre palo na očinu haljinu i ona počela da gori, ali on nije vidio, a ni mati ; jer je plakala. Ona je primetila tek kada se razširio ružni miris pa ustane i cikne. Arne je vidio, da otac gori, spusti nanj buktinju, padne i onesvisti se. Soba se vrti po glavi, i astal, pa i krevet ; sikira siče ; otac se diže i ide k njemu, a sve kao da se krši i lomi oko njega. U isti času pridje mu priko lica blaga ladnoća ; mogao je vikati i dodje opet sebi. Ali prvo, na što je pogledao, bilo je, da li još otac mirno leži.

Kada se osvidočilo, i kada se sasvim sitio, da je mrtav, popala ga je taka radost, da se digao kao na nov život !

Mati je ugasila zapaljene haljine i sada se bavila oko mrtavca ; namistila je krevet. „Privati otca, jak si, i pomoz mi, da ga kao što valja namistimo.“ I podignu ga i nameste ; ona mu sklopi oči i usta, opruži ga i opet mu skrsti ruke.

Sada su oboje mirno stali i gledali su ga. Bilo je ništo privarilo priko ponoći, a njima je valjalo ostati s njim do dana. Arne ode k ognjištu i naloži veliku vatru, a mati sidne pored njega. U sidenju tako sićala se mnogih tužnih danah, koje je sa Nilsom proživila, i hvalila je Boga što je to sada učinio. „Ali ipak imala sam nikoliko i dobrih,“ rekla je — nikoliko trenutakah posli toga.

Arne je sio upravo priko njoj. Mati opet počme : „Tako se dakle moralo svršiti ! nije živio kao što valja, ali je morao i patiti.“ Gledala je na krevet. — „Ali daj Bože, da sad dobijem nagradu za to, što sam morala snositi. — Arne, ti nesmeš zaboraviti, da sam ja sve to samo tebe radi snosila !“ Arne je počeo plakati. „Za to me nesmeš ostaviti,“ jecala je ona ; „ti si mi sada jedina radost.“ — „Nikada te neću ostaviti, prid Bogom ti zavitujem,“ reče Arne tako glasno, kao da je više godinah mislio, da to izrekne. Htio je da potrči k njojzi, ali je osićao da nije dostojan.

Mati se umirila ; utišeno je gledala na mrtavca „Ipak je bilo po ništo dobra na snjem ; ali svit je bio, pram njega zao — — — Bog će mu valjda bolji biti, sada je tamo.“ — I tako je i dalje mislila u sebi pa dodaj : „moramo se moliti za njega. Kada bi umila, pojala bi ; ali ti imaš lip glas, sidi tamo i poj za svoga otca.“

Arne doneše molitvenik, zapali buktinju, pa sa buktinjom u jednoj ruci, a sa molitvenikom u drugoj, sidne pored dušeka i pojaao je jasnim glasom :

Gospode, odvrti gnjev svoj od nas,

Prekini bič krvavih mukah

I ma da hodamo putem grijah,

Ostani viran u milosti.

Priveo Iaza P.

PROSTI RAZGOVOR SELJAKAH.

Antun. Nu al trebalo bi već na rep stati toj slipanji te dozvati se sviesti, pak s razbora znati ne samo što je vrelo, nego i što je masno pak slano.

Ivan. Ha ! baš neki dan sam poklao svinje, pa kad smo tu na večeri omastili brk i nakvasili to sa šiljercem, bilo ti je tu puno razgovora ; dakako svaki zna najbolje, gđe mu u opanku žulji ; pa Bog i duša, da nije to malo vina čoveč bi se ugušio u samih brigah.

Ant. : E, dakako : Vino i starca razigra : babu razdraga.

Iv. : A i kako ne ? ! Ta tu nam je sviro Lazin svirac iz Futoka pak pčvo sve one pėsme, koje je moj Joso meni čito iz naših novinah.

Ant. : A gle zbilja ! pa jesil već štogod zabardao iz njih ?

Iv. : Jesam. Moj djak Joso, izprva mi je čitajući sve muco i pomalo natuco ; al sad, čitari mi taj ko kakvi fiškal. A to najviše : o poljodilstvu, o uzdržavanju marve, o školah

i sve žta ja znam. Al koji to pišu, to su ti brate učeni ljudi; ti imaju glavu za katran. Najviše pako tu ćujem spominjati nekog Blaža, Krunoslava, Lazu, Bunjevca. Ovaj se neki dan u novinah tuži na Turce, da ćehu ga počupati.

Aut. : E, ta netuži se-niti se on boji turatih turakah, nego poturčenjakah. A takovim borme treba na tur stati; jer već i pijana vrana zna što je jastreb. Bunjevac ti je tako mladi sokol, koj imade desnu ćvrstu kao ćelik tvrdi, pak bi i lava besna satro da ga grdi.

Iv. : Tako i treba! ipak su dakle bunjevci junaci.

Aut. : Bili bi, da se nisu mnogi poturćili, te svakoj prpoši vrat svoj skućili. — Nu hvala Bogu, da imamo i mi naše novine, koje nas poućno vode k razboru i ubavićstjuju : kako se imamo osigurati na ognjištu naše otaćbine, gdje bez nas, da nitko neumaće prste u naš mod.

Iv. : A kako ti to misliš?

Aut. : Eto tako : dosad su u našoj bednoj kući kokoši kukurikali a pitli (orozi, piveci) kvocali ; a sad hoćemo, da nam kokoši kvocaju a pitli kukurikaju.

Iv. : Eto ti! ti mi sad govoriš o kokošah i pitlovah ; a ja sam opet baš neki dan slušo pjevati o puranah, gdje veli : „Od purana nema lepše ptice, — Bog poživi naše lepoticice! — A vrag neka nosi sve purane, — Koj' se našim kukuruzom hrane.“

Aut. : Ao, brate! da nas Bog saćuva takovih puranah; jer znaj : nisu to purani perjasti, nego — —

Iv. : Šta ja znam kakvi su ; ja neznam politićki, nego de ti meni naški prepovidaj štogod o naših novinah. Bora mi, kako je to krasno, — kako se tu sve lepō piše i ući. A prije su govorili : da se to naški nemože pisati ; isti moj Pero, koj je izućio djaćke škole, nikad ništa ni mi je znao kazati o naućih, što se u mudrih knjigah ući ; a gledaj ti sad! Ako bi ikada tomu ćerovao, da će nam „Šokaćka i Bunjevaćka Vila“ zapćvati.

Aut. : To je baš i cilj naših novinah, da se mi, a najviše naše potomstvo u svojim utvrdi, obući, svestrano za ćivot izobraćenstju pripravi ; a to sve ne po klepetanju babilonskoga jezika ; nego po pravomu ućenju našega jezika.

Iv. : Pravo veliš. Dosad su naški s nami znali govorili, kad nam iz kese što ćupaju ; al kad od njih štogod ćoveć traži, onda ti jedni švabekaju, a drugi magjaraju i šepćlje ko vrag po mutnoj vodi. Pa zato ću mog djaka Josu dati na fiškalstvo, gdje se to naški ući. Gledaj ti samo kako je to krasno i lepō, kako nas u naših novinah lepō uputjuje i ući taj naš pravnik ; taj je pravi naš sin.

Aut. : Nu sad medju nami sve mora biti naški. U svemu ima biti red i božji pregled, pak će sve dobro biti.

Iv. : A gle zbilja! ćujem, da ćehu naše B. i Š. novine prećtati, pak što ćemo onda?

Aut. : Eh! — dakako! da je na vrazju davno bi nam već otero opanke. On bi nam dakako i glavu skinio, al Bog neda ni dlaku!

Iv. : Pravo veliš. Nedajmo se, da nam zabijaju trn u zdravu petu. Ćuj, ćuj samo : Sad od nove godine, moj kum Ćjuka postat će valjda knezom, a ja opet ćskutom, pak ćemo svakako gledati i nastojati kako oko uredjenja naših školah, tako i oko obuke (obućavanja) naše dćtce, i to u našem jeziku. Naš je novac, naša su dćtca ; držati ćemo se dakle najveć svetca.

Aut. : Tako je! to je i pravo ; a gdje kraljuje pravica, tu je i božja desnica! — Sad mi pako ostaj s Bogom i zdravstvuj do božje volje ; a drugi put ćemo znati vise j bolje.

S. V.

ĆAST JEDNOG PRINCA. *)

(Pripovidka. Privod iz magjarskog.)

U jednom, ubavnog poloćaja selcu, stanovaše jednoć neki veoma bogat princ, koji svoje kmetove (podanike) veo-

ma ljubljaše. Palata **) princova pak stajaše izvan sela na jednom prikrasnom brižuljku, koji saćinjavaše adicu, poklem dubokom i tri stotine koraćaji širokom vodom opasan biaše. Majstorom napravljene ćuprije nebiaše tudi ; nego uz nutarnji brig tog jezera, lipše i lipše, manju i veće krasno izkićene ladjice stajahu za princa. Na tornu palate stajaše u bilo zahodiveni muć, koji je trubljom znamenje davao, kadgod bi princ odlazio ili dolazio.

Medjutim ipak biaše jedna ćuprija priko vode prućena, nu ta stajaše samo iz jednog struka ćama (jelića). Ako je tćkogod princa viditi ili s njim govorit htio, taj je imao priko toga ćama prići, i to u triznom stanju, da kako god u dubljinu vode nebi pao.

Princ biaše udovac, te je volio u samoći pribivat, svita se kloniti i Bogu ćiviti. Imao je sina jedinka ; pak se bavio s njegovim naboćnim i kripostnim odhranjenjem, nastojeći u grudi sinovljevi saćuvat virno — ćistoću duše i srdeca, da ga s tim ućini vridnim ćivota vićnoga. Princ je sa sinom svake nedilje i svetkovine išao u selo k slućbi Boćjoj, gdi su ne samo sv. Missu, nego i svetu propovid poslućali. A pri rućku (obedu, ućini) dućan biaše mladjani princ sve ono, što je u crkvi ćuo i naućio izpripovidati. Jednoć kada bi mladi princ svoj u crkvi stećeni duhovni doćetak izkazat imao, oćito izpovidi svom Oću ; da je on mlogo lipog i koricistnog, spasonosnog i utiřivog ćuo bio, al da nije znao razumiti znamenitost Isusovi oni rićih : „Mlogo jih je zvani, al malo odabrani.“ Ćudjaše se blagi i sidoglavci princ pametnom izraćaju svoga sina, te mu ovako reće : „Dobro, Sinko! ako ti smisao ovi rići nisi shvatio, ja ću ti ove Isusove tećke, nu oćajne i sladke rići kroz malo danah u prilki razjasniti. Zatim poćeće se razgovarati o drugih spasonosni stvari.

Prispi pak najblićja subota ; tada pošalje sidoglavci princ jednog virnog slugu svoga u selo radostnom porukom. Ovaj navisti puku, da će sutra, to jest u nedilju na veće, dobroduřni Otac princ, na prioblilu ćast, krasnu igranku, a u ime nagrade na sjajne darove rado doćekati sve one ljude i žene, kojih k Njemu u uljudaoj odići priko ćama doćdu. Malene će pak drugom prilikom na zlatnoj i bilim kunaćsom zastrtoj ladjici k sebi dati prineti.

Veselom klikom i izvareudnom radostjom napuni se sve selo. Samo je krćmar ćifut poćutio u svojoj neunavidosti, te mu glava osvetom uzavre, jer on jedini biaše izkljućen i odbijen od svitle ćasti princove.

Dojde ti nedilja. Jaganjac neoskvrićenog posvetiliřta uzletu u nebo, a i sladki mćd boćanstvenih rići napunih plodnu nutarnost srdecah. Uz krasni glas orgulah raztapalo se ime Marijino na litaniji ; a zatim se sav puk u svećanom odilu krene, da dospije u palatu priko sklizavog i uzkog ćama.

Pak šta vidiše?

Pri kraju ćuprije naćini šatru krćmar ćifut ; pak uz draćljivu iuhu ugodnu svirku poće mirit najslastnije napitke, izloćio i jedćeke svoje, navadjaše sakupljeni puk, da u palatu tek samo onda idu, kad zajde sunce i razsvitlo se princovi pendžeri (prozori), donde pak neka se ćaste i veselo kod njega ; danas zabadava, a sutra već za novce. Na to se u množini puka zaćme velika radost i burno veselje : jodoće i pićje brezkrajno. Buka i ćika pivanja i igre dopiraše tia do palate. Princ se razćalosti vrhu tog događaja, pak da puk opomene, dade više put u trublju zatrubiti. Al oni nećuše opominjući i pozivajući glas trublje ; od veselja pomaćiše, a od vina opićje se. Napokon spusti se veće. Srditi oblaci prikriše nebo te naglo postane tamno ; uzbudise zvićdajući vitar, pak po okruglom jezeru praskanjem poćme talase dizati. Sad na jedan mah jasna svitlost sine na svi pendžeri princeve palate. Tu povikno puku krćmar ruglim i posprdnim glasom : „Braćo! pendžeri trepte ; princ je zapalio zlatne svitnjake svoje, svirka grmi u palati, stolovi su bogato proćrti a prikrasna većera sgotovljena : ćurite se na

*) princ : vojvoda, herceg.

**) palata : grad, kařtel.

čast. " A puk se pristaši, te u jedan mah navali k čamu i poče jedan po jedan u teturanju prilaziti. Nu stranom od vina, stranom pak sbog bisnuvšeg vitra svi u vodu popa- daše. Mokri i blatni izplivaše na brig; pak u svadnji među srditim bogogrdjem vrati še se u selo, gdi je krčmar čifut — radostan njihovom zlu — posprdnim smihom pratio krivudasto teturanje njihovo.

(Slidi.)

Krunoslav.

UGARSKI ŠOKCI I BUNJEVCI.

IV. ČOVJEK I NAROD.

Na naš dakle jugoslavenski rod djelovali su od zama- nde nepovoljni razlogi kroz tamne vjekove. Te da nebi staroga Boga, koj Slavjana ljubi i uzkrisuje, bili bismo se udavili u porodku svom! Jer, govorili nam jednomišljenici il protivnici što ih volja, na svijetu neima naroda, koji je to- liko propatio, toliko putah morje svojom krvju zacrvenio, toliko putah, a sve za drugoga, na mrtve šibe sam sebe do- sudio život cieni i krvcu dragu na žrtvenik čovječanstva stavio, koliko upravo narod naš. Junački rode! nedaj se da- lje! za zastavu prosvjete, — naša je budućnost!

Premda povoljni i nepovoljni razlozi žestoko djeluju na narod, to nanj ipak nedjeluju u onom stupnju u kojem na čovjeka; jer u čovjeku su sve umne sile i najposlje samo jedna sila, čega nije u naroda. U narodu bo su razne sile, razne sgode jedne osobe napram drugoj.

Sile su u čovjeku više i niže. Um, razbor, pamet, mašta, te nutarnje i vanjsko čuvstvo, — ako se nalaze u narodu, onda je prosviećen. Treba dakle umnih, zdravo mi- slećih i poslenih udah, i tada je narod prosviećen.

Mi opažavamo na svakom čovjeku sposobnostih, — opažavamo je i na narodu. Cud, običaji, položaj zemlje, — mnogo djeluju na prosvjetu. Kako iz dosadanjih ovdje razo- nodjenih crtica vidismo: naši su djedovi popošli za pro- svjetom, nu sustali jadni u pol puta. Vanjske okolnosti kopja i mača rinule su je za vjekove u natrag. Narodu, kojemu se uvijek tući nije do knjige, nije do prosvjete. Narodu, komu dušman sikiru drži na učenju nije do listanjah književna, nije do izprazne prepirke; dan i noć bdije on nad svojom baštinom. Takvu ulogu cjelokupnoj austro-ugarskoj državi obnaša i danas naša junačka Krajina, takvu su obnašale pred stoljeće sve zemlje slavenske na jugu.

Druga je, ka se izmiešani življi narodnostih bore du- ševno za svoje pravo; oni se u toj borbi i naobrazuju i pro- svjećuju, n. pr. Česi i česki Niemci; Slovenci i slovenski Niemci; Magjari i mi; nu o duha borbi nikad ni spomena, usprot krv prolievati i na maču počivati dan i noć, suno- vraćuje narod kroz desetke na stotine godinah u propast duševnu.

Kao što djeluje čovjek u čovjeka, djeluje tako jedan narod na drugi. I a zato strastveni, borbeni, sije strast, a miroljubivi širi zadruge u susjeda.

Odgovitelj, znamo, daje pitomeu smier; al ovaj sam ido k svrhi. Te baš s toga budi nam na sreću prva briga, ko- jim smierom nam Bunjevci i Šokcem treba zabroditi, da budemo prosviećeni?

Ja mislim, kad nemamo dovoljno svojih odgoviteljah i učiteljah, za nas daje najbolje uzeti si za uzor narodnostih inih radine susjede oko sebe za odgovitelje, — Magjar je u prosvjeti ako ne za nami, a ono s nami na istom stupnju. Kao što Niemac Slavjanu, tako Niemcu, već po naravi i težnji nije prijatelj. Niemac, samo ne u prevagi, nek nas nesrdi što je nuz nas i blizu nas. Mi od njega kao razsipan, a ujedno i polien, susjed njegov možemo se učiti radinosti i tečevini, rečitosti, obući i prosvjeti. On u crkvu bogomolj- sku knjigu nosi; on jeftinije novine čita, on svoju mnogu djecu doduše odraslu razkalašnosti pripušta, no u ranoj dobi u učionu i crkvu pritjeruje; on je kadar u svakoj sud- nici proboriti koju pametnu. On zna, što biva u svijetu,

bezdvojbno i on se bavi sa srećom njemačkog oružja u Francezkoj. A dje je tako čineći Bunjevac i Šokac? Riedko bilje, žalibože!

Pa zato upravo mislim, da neškodi pozornim okom pratit djelatnost niemca, da se Slavjan ugleda u njega: kako on ore zemlju, obdržaje berbu kupi sieno, pravi vinuš, nu i dobro pije vince, dieli otčevine među djecu svoju, pla- ča carinu u točno vreme, — a kraj svega češće jede biela leba i kolača, poziva na veseo sastanak svoga komšiju su- rodnika, nosi se pristojno i upliva udobno u sve vanjske i nutarnje poslove obštine. Al nije slobodno zaboraviti, da se oni radjaju ko gljive iza kiše, on ti je, rode moj! neizkore- njiv moljac u kožuhu tvom. Nastojmo, da za kojih deset godinah baranjska županija nepostane švabska, ko se bojati o Krajini i Slavoniji. Bodrost i opreznost vredi mnogo, — neda se danas izplatiti milijuni!

Nestidimo se, ako nas nužda uči životu. Nužda je Grke stjerivali k Peničanom, i Misireem; a kad se okitili tudjim perjem i uzponieli nebu pod oblake, eno kako im vienac slave stare skidaju s glave i prisvajaju Rimljani. Od Grkah i Rimljanah baštinili su skromnu nauku naši stari Slavjani, te da nisu onako tro mo hajali za trake prosvjetna sunca, dje bismo već danas bili, Ti Bože znaš!

Istina da su nosioci prosvjete u XIX. vjeku Niemci, Francezi i Englezi; njim se primiču i sinovi Talije sa sje- vernjaci Amerikanci, — al ponosom bilježimo, da se za uljiku prosvjete sa najprosviećenimi narodi danas otimlje naš vitežki česki narod. On je uzor sljedstva našega. Za njim se povadja naš brat Slovenac Štajerske, Kranjske i Koruske, — a njihov odziv čuje se i do naših dvorah.

U českoj obštini riedka je kuća, dje nećeš naći na astalu ol prozoru knjigah i novinah. One su duševna svečana zabava našega roda na sjeveru. Ondle preko slovenskih ze- maljah širi se prosvjeta od jadranskih stienah do crnomor- skih žalah, — a mi ju grlijmo i nepuštajmo od sebe! Ne- dajmo se podjarmljivati, nedajmo se ugnjetavati; kao što pojedini čovjek žudi znanosti, trsimo se i mi Bunjevci i Šokci za prosvjetom! Manimo se onog ubitačnoga načela: naš puk netreba mnogo; on je s malim zadovoljan! Proku- nimo onu rieč: ja ću plesti kotac kao što mi je i otac! Pamtimo dobro zlosretnu onu izreku: dok šta imaš ni car bolje, a kad nemaš ni pas gorje! Svi se mučimo, al i učimo, da nas nešine prokletstvo potomstva, ko nas šiba ne- smiljena Nemezis sbog nehajstva predjah naših danas.

Duševnom borbom za prosvjetom, o! mili rode moj!
(Slidi.)

VUK I OVCA.

Posljedice zle naravi. (Od D. O.)

Vuk sav izdrpan od pasah pri nekoj rēci. Upazi neda- leko ovcu, pak ju počme moliti, da mu se smiluje, videći ga u takovoj nevolji, i da mu donese malo vode. „Ja bi to lasno i rado učinila,“ odgovori ovca, „no ako si i sav razdr- pan i osakatjen, ti si ipak vuk (kurjak), pak se bojim, da nisi gladniji nego žedniji.“

Nauk. Evo dobitka zle naravi i nepravdnosti. Pako- stan i sasvim zao čovek, ako ma u kakovu nevolju pade, i ako se ma koliko smiri i molí, nitko u njega nevrnje, i svaki ga se odvratja. Neima dakle gorje nesreće od zle na- ravi i nepravice, niti veće srće od kreposti. Bogatstvo može steći i zao i nepravedan čovek, može se sav valjati u slasti i izobilju, visoke nauke i dostojanstva može si pribaviti, ali blagom se krēpostju ukrasiti, to zlu i nevaljanu sreću nije dano. Zločinac čovek podoban je ovomu vuku, kad legne na smrtnu postelju sav izdrpan od svoje savēsti za krivnje i zločinstva, niti će ga tko žaliti niti oplakivati, no svatko će reći: „Eto čoveka, koji nije položio Boga sebi pomoćnika, nego se je pouzdao u sebe, i u krivnje svoje.“